

nak bizonyuló hír tudná végleg kihúzni, hogy „a világ mégis jó”.

Mezei mindig kerüli a nagy szavakat, a meghökkentésre törekvést. Pedig szenvedélyes költő, ám szenvedélyessége nem pátozzal, hanem legtöbbször halkszavúsággal párosul, s éppen ebben rejlik legsikerültebb verseinek varázsa, mert — úgy látszik — ő első-sorban így tudja „megfogni” az olvasót. Hiszünk neki, mert érezzük, hogy költeményei olyan élményekből táplálkoznak, amelyekért alkotójuk keservesen megszenvedett és megfizetett. Ezt érezzük a kötet utolsó ciklusának — *Arcél* — olvasása közben is, akár a múlt, a gyermekkor emlékeinek felidézéséről, akár a jelenkor komoly társadalmi problémáiról, akár önmagáról, gyötrelmes vívódásairól vall a költő. Mert Mezei állandóan figyelemmel kíséri a körülötte lejátszódó eseményeket, őszintén aggódik hazájáért és az emberiségért, mindez tükröződik is költeszetében, de soha nem direkt módon politizáló versekben. Az *Arcél* c. zsoldár-ciklus egyrészt kiegészíti, teljesebbé teszi a *Május örökké ars poeticáját*, más-

részt summázza az új kötet lényegi mondanivalóját: a Bizonyosságok útja járhatatlan, de bonyolult, ellentmondásokkal terhes világunkban a „nyughatatlan-ság”, a pusztá tagadás éppen úgy nem hozhat megoldást, mint a pillanatnyi állásfoglalás, mert a múlt valódi vagy vélt igazságait mindig a jellel kell szembesíteni. Ezért zengi a zsoldár az „újrakezdő” dicséretét.

A *Május örökké* tematikailag változatos, művészileg igényes, a szerző kísérletező kedvéről valló s újabb meditatióiról tudósító kötet. Természetesen találhatunk benne kevésbé kidolgozott, gyengébben sikerült verseket is. Hogy mégis jelentős eseménynek és kiemelkedően értékesnek tartjuk e gyűjteményt, annak két oka is van: egyfelől új vonásokkal gazdagít egy rokonszenves költői önarcképet, másrészt tartalmaz néhány olyan remekművet, amelyek joggal követelnek helyet maguknak a mai magyar líra — egyelőre csak képzeletbeli — kincsesházában. (*Magvető Könyvkiadó 1968.*)

BENKŐ AKOS

ÁGH ISTVÁN: RÉZERDŐ

Ágh István második kötete, a *Rézerdő*, végleges, elszánt leszámolás az ifjúsággal. Az irodalomban gyakori jelenség, hogy írók és költők első műveikben „kiírják” magukból gyermek és ifjúkoruk színes élményeit. Íróilag legtöbbször zsenge művek ezek, mégis megtagadhatatlanok, mert a lépcsőt jelentik későbbi önmagukhoz. Ám csak a legtehetségesebbek tudják ezt a korszakot kellő kritikai megvilágításba helyezni, s így kerülni el az értelmeskedést, s ami még fontosabb — felnőtt író voltukat helyettesíteni be a gyermeki tájba; így kontrollálva az oly gyakran megszépítő messzeséget.

Ilyen markáns és cseppet sem meghatott képek sorát vetíti elénk Ágh István a *Rézerdő*-ben. „Szerencséd fiam, hogy öreg / anyádnak szólítottál.” — hangzik a jól ismert meseformula, s megnyílik az út, az áthághatatlanak tűnő torlaszok semmivé lesznek, a titkok föltáruznak s megmutatják igazi lényegüket. Fordított varázslat ez, bár mindenképpen indokolt. A ma is alig harmincéves költőhöz nem jönnek el hazudni az álmok.

*ahol keresztté lett kezem,
csákány a lábam, el ne szálljak,*

— írja az *Elvesző lépted után* című

versben, s az idézett helyszín: az ifjúság. Persze nem arról van szó, hogy Ágh István semmi szépre nem emlékezve, minden sugarat letagadna a gyermekkor ragyogásából. Igazi költőhöz illően képeket sorakoztat az olvasó elé, s ezek a képek nem szűkölködnek szépségeikben. „*Ha krétám lenne fölír-nám nevem falaitokra: Itt járt éjszaka emléketek... ő billegett a kék gyermekcipőben... mákszem a piros minisztránruhában... tenyere színültig világ bársonyával... orrában érez levágott réteket... fülében a tücsökzenéből felszökő sóhaj, amikor szüzessége elveszett.*” S még tovább is idézhetnénk a sorokat, ha erre elég helyünk lenne; ám lényegesebb kérdés, hogy ennyi szép kép ellenére, miért hát e szinte megszállott ellenkezés a látszólag oly rövidke múlttal?

A felelet, úgy hiszem, abban rejlik, hogy Ágh István, ha érzelmesnek nem mondható is, annál fogékonyabb az igazi megrendülésre. Fordulópont kötetében az *Ember a kővön* című vers, amelyben Sarkadi Imre halálát írja meg. A korához képest fiatalnak látszó, kamaszarcú egyetemista teljes életére szólóan itta be a látványt azon a hideg tavaszi hajnalon, s akkori gondolatait később még súlyosabb tépelődések vál-

tották fel. A hajdani otthon melege kihűlt, minden új hazatérésbe több keserű íz vegyült, s mint ahogy bátyjának írta panaszkodó és mégis férfiasan szép versében, a *Szülőházánkra* vallban:

*mikor hazamegyünk...
nem köszönnek a szembejövők,
s nem tudjuk kinek köszönünk,*

majd így folytatja:

*pletyka fejezte be a balladás szerelmeket,
s hebegésbe zilálják szavunkat düheink,*

s végül már csak abban reménykedik, hogy:

*ha más nem a lefejezett bazalthegy válla
[régie lesz,
szülőházánkra vall, mikor
vénenberjajgatást utánoz majd a szél.*

S ha ehhez számítjuk, hogy a költő-fivér ugyanezekben az években írta a *Zöld angyal* és a *Búcsúzik a lovacska* c. verseit, sok mindent jobban értünk. Hisz oly egy a környezet, amelyből ez a két kitűnő költő kiszakadt, s oly hasonlóak a viszonyok, amelyekbe utólag kerültek, hogy ha semmi hasonlóságot nem lennének verseikben, úgy egyikük minden bizonnyal megkerülné az igazságot. De ne gondoljon senki arra, hogy Ágh bárkinék az epigonja. Sok tartalmi hasonlóság mellett, költői eszközei többnyire elütnek Nagy Lászlótól. Minden érzelmi túlfűtöttsége ellenére racionális, lényegretörő, és indulataiban is szinte a hidegségig pontos. Legjobb példák erre a *Búcsú az ifjúságtól* és a *Befejező* című versek. A szegénység, megalázottság, méltatlan barátságok és eltékozolt évek miatt kesereg bennük, ám mindkét vers eltökélten diadalmas befejezést kap s szintén a múlttal kíván leszámolni. Hadd példázzak ezt itt csupán az utolsó sorok: „*boldogan búcsúztatlak, ifjúságom*” s a másikkban, az elhagyott kedvesről szólva: „*hogy légzését is elfeledjem*”. Az olvasó már-már feszeng ennyi konok dac láttán, de Ágh a későbbiekben bizonyítva védekezik. Újra a faluról városba került kamaszt látatja velünk, aki fölött elszálltak az évek, de sérelmeit elfeledni nem tudta, s mi több, ma már mélyére lát a régen még nem értett praktikáknak.

*..... nem a hazád,
hol ábrándokat gyártanak
a napvégekhez, a halál
falas tisztasága elé
pénzsusogást, tündérmesét,
.....
itt egyedül vagy mint a vad,*

— mondja az *Egy fehér hajszálra* című versben, s ugyanott csendül fel két sorban s a legköltoibben a rideg igazság:

*ugrátlatnak báljaikon,
míg elmúlik az ifjúság.*

De forgassuk tovább a kötetet, míg eljutunk a *Harangszó a tengerészért* című félezer soros nagy költeményhez.

Ami az előző versekben csak nyomokban jutott kifejezésre, itt összegeződik. A költő kinyilvánítja teljes igényét a maga ítélete szerinti szabadságra. Öreg szüleit, akik aggódnak érte, de tőle várják az oltalmat is, így inti le:

*higgyétek el az ifjúság
nem az a sűrűlombú fa
ahol tinéktek hűsölni lehet,*

asszonyáról pedig így beszél:

*szót se.... arról az egyről
akihez hazamenni, akitől búcsúzni lehet,
.....
mert ez az élet könnyörtelenül összerop-
[pantja az érzelmeseket,*

Teszi mindezt önmaga megóvása érdekében, s hogy munkáját szabadon végezhesse. A művészi individuum védekezik így minden kötöttség ellen, s ha tudjuk is, hogy lehetetlent akar, érvei lenyűgöznek költői megformálásukkal. A ritmusosan hömpölygő sorok telve vannak szebbnél szebb képekkel, gondolatársításai merészen modernnek, mégis mindenki számára érthetőek, s nincs az a rafináltan rimes vers, ami szebben szólna a sorvégeken, mint az ő rímtelen szárnyalása.

A kötethez szinte csak függelékként lett odailleszve az utolsó ciklus, a *Levelek a Splendid Hotelből*. Szerintem helyesebb lett volna, ha ezt az egyébként nagyon szép ciklust Ágh már a következő kötetében helyezi el, mert a *Rézerdő* kötet a *Tengerész-szel* valójában lezárult. Legfőbb erénye az, hogy másfél ezer sorában teljes és egységes képét adja egy költőpálya sorsdöntő szakaszának, s ez mai irodalmunkban s főképp költészetünkben — amelyben jócskán dühög az eklektika — ritka bravúr. Ha szemére vehetnénk valamit, az az első kötetében domináló közéletibb hang hiánya — de akinek füle van a költészetre, az kieri az indulatokból az erőgyűjtő készülődést. Mert a *Rézerdő* nagy költői tettek előjátékának ígérkezik. (*Magvető Könyvkiadó* 1968.)

DEMÉNY OTTÓ